

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Коростенського районного управління поліції
Головного управління Національної поліції
в Житомирській області
29.05.2024**

м. Київ, 2024

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 29 травня 2024 року групою НПМ здійснено відвідування Коростенського районного управління поліції Головного управління Національної поліції в Житомирській області (далі – Коростенське районне управління поліції, районне управління поліції, РУП) (фото 1, 2).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Потапович Павло Васильович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Грибан Петро Васильович, представник громадської організації.

Коростенське районне управління поліції знаходиться за адресою: Житомирська область, місто Коростень, вулиця Грушевського, будинок 5.

Начальник районного управління поліції – полковник поліції Гаращенко Дмитро Васильович.

Штатна чисельність РУП складається із 179 посад (некомплект штату станом на 29.05.2024 становить – 5 посад, що складає 3 % від загальної кількості).

У черговій частині районного управління поліції обладнана кімната для затриманих, у якій може утримуватись одна особа.

Під час відвідування РУП, затримані особи не утримувались.

Згідно із Журналом обліку осіб, яких поміщено до кімнати для затриманих, з початку 2024 року в ній утримувалось 8 осіб. За 2023 рік – 20 осіб.

Протягом 2024 року співробітниками відділення поліції затримано 10 осіб, з них:

за підозрою у вчиненні злочину – 8 осіб;

за ухвалою суду – 2 особи.

Скарги від затриманих осіб на умови тримання чи неналежне поводження на адресу районного управління поліції протягом 2023-2024 років не надходили.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування Коростенського районного управління поліції групою НПМ здійснено 08.12.2021 року.

За результатами попереднього відвідування керівництву районного управління поліції надано наступні рекомендації:

обладнати кімнату для затриманих належним рівнем штучного освітленням;

забезпечити можливості відкривати вікно утримуваними особами для забезпечення доступу до свіжого повітря;

забезпечувати засобами особистої гігієни, харчуванням та вільним доступом до питної води затриманих осіб, які поміщені до кімнати для затриманих;

забезпечити чергову частину РУП аптечкою та посудом для затриманих осіб;

обладнати кімнату для проведення слідчих дій;

обладнати кімнату для конфіденційного побачення затриманого із захисником;

забезпечити належне ведення службових журналів.

Рекомендації, надані за результатом попереднього відвідування, виконано частково.

Так, чергову частину районного управління поліції забезпечено одноразовим посудом та аптечкою для надання домедичної допомоги затриманим особам.

Окрім цього, кімната для затриманих забезпечена: індивідуальним спальним місцем, столом для приймання їжі, табуреткою, достатнім рівнем штучного освітлення, набором постільної білизни, засобами особистої гігієни та відеокамерами з дотриманням вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо дотримання права на повагу до приватного життя (*фото 3*).

Серед позитивних здобутків слід зазначити обладнану кімнату для проведення слідчих дій із дітьми (*фото 4, 5*).

З метою приведення умов тримання затриманих осіб у приміщеннях поліції до європейських та національних стандартів керівництвом районного управління поліції організовано проведення ремонтних робіт у новій адміністративній будівлі.

Зі слів працівників поліції, у зазначеній будівлі відбувається встановлення інформаційної підсистеми «Custody Records», яка передбачає електронну фіксацію всіх дій щодо затриманої особи під час перебування під контролем поліції (фіксація, накопичення, зберігання) і пошук інформації про затриманих осіб з моменту фактичного затримання та фронт-офісу для оперативного надання поліцейських послуг (здійснення пропускного режиму, надання консультацій, довідкової інформації, прийняття заяв і повідомлень).

Також, на першому поверсі нової адміністративної будівлі, планується обладнати 3 кімнати для проведення слідчих дій, кімнату для конфіденційного побачення затриманого із захисником та укриття цивільного захисту.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (стаття 5 Загальної декларації прав людини, стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України).

1. У пункті 3 Положення про кімнати для проведення слідчих дій та інших заходів в органах і підрозділах внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.12.2003 № 1561 (далі – Положення), зазначено, що заборонено проводити слідчі дії та інші передбачені законодавством України заходи (опитування, побачення із захисником тощо), необхідні для повного, всебічного й об'єктивного дослідження обставин учинення злочинів за участю осіб, затриманих за підозрою в їх вчиненні, у будь-яких приміщеннях органів і підрозділів внутрішніх справ, крім слідчих кімнат.

Згідно із додатком до пункту 2.6 Положення, у кімнаті для проведення слідчих дій повинно знаходитись як мінімум одна відеокамера.

Проте, під час відвідування група НПМ встановила, що у районному управлінні поліції відсутня кімната для проведення слідчих дій, а процесуальні дії із затриманими особами проводяться у службових кабінетах № 45, № 50 та № 56 співробітників слідчого відділу районного управління поліції (кабінети розміщені на другому поверсі адміністративної будівлі РУП), без належної відеофіксації таких дій (*фото б*).

2. Відповідно до пункту 7 розділу VI Інструкції з організації діяльності чергової служби в Національній поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 № 440 (далі – Інструкція), з метою забезпечення прав затриманих осіб, розгляд обставин їх затримання або доставлення до територіального підрозділу поліції, опитування й інші процесуальні дії з відвідувачами, запрошеними та доставленими до територіального підрозділу поліції особами проводиться в спеціально облаштованих службових приміщеннях територіального підрозділу поліції, які охоплюються системою цілодобового відеоспостереження, із забезпеченням можливості зберігання записів не менше 30 діб, з обов'язковим виведенням відеозображення в режимі онлайн на монітор чергового чергової частини.

На момент відвідування чергової частини районного управління поліції, групою НПМ встановлено, що зазначені вище вимоги не дотримуються, через відсутність можливості зберігати відеозаписи не менше 30 діб.

Вищезазначені порушення щодо відсутності відеофіксації всіх процесуальних дій Європейський комітет з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (далі – Європейський комітет) у своїй доповіді за результатами проведеного візиту в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року [CPT/Inf (2024) 20] підкреслив,

що електронний запис (аудіо та відеофіксації) поліцейських допитів є важливим додатковим засобом захисту від неналежного поводження з особами, які перебувають під вартою в поліції. Такий засіб може забезпечити повний і достовірний запис процесу допиту, тим самим значно полегшуючи розслідування будь-яких звинувачень у неналежному поводженні. Це в інтересах як осіб, які зазнали жорстокого поводження з боку поліції, так і поліцейських, які стикаються з необґрунтованими звинуваченнями в застосуванні фізичного або психологічного насильства.

3. Згідно із пунктом 2 статті 40 Закону України «Про систему громадського здоров'я», органи державної влади в межах компетенції забезпечують регулювання та реалізацію відповідних заходів щодо зміцнення здоров'я, створення економічних, правових та інших умов для гарантування права на здорове та безпечне харчування.

Відповідно до вимог розділу II додатку 2 Інструкції, у приміщеннях чергової служби підрозділ поліції має обладнуватись холодильним обладнанням для зберігання продуктів харчування працівників поліції та затриманих осіб, які тримаються у кімнаті для затриманих.

Однак під час обходу чергової частини районного управління поліції, встановлено відсутність холодильного обладнання для зберігання продуктів харчування.

Ця ситуація призводить до того, що утримувані особи змушені харчуватись продуктами харчування без охолодження або заморожування, що значно збільшує ризик харчових отруєнь і зараження кишково-шлунковими інфекціями.

4. Під час огляду кімнати для затриманих, встановлено, що утримувані особи вживають воду з централізованого водопостачання.

Керівництво Коростенського районного управління поліції зазначило, що не проводить санітарно-мікробіологічного дослідження питної води, тому стан якості проточної води невідомий.

Представник групи НПМ увімкнувши проточний кран виявив, що вода тече забрудненою. Вищезазначене може призвести до погіршення стану здоров'я утримуваних у наслідок вживання води невідомої якості.

5. Окрім цього, під час відвідування кімнати для затриманих, встановлено відсутність системи припливно-витяжної вентиляції, а конструкція вікон (*фото 7*) не дозволяє утримуваним особам відкрити їх самостійно.

Заходи безпеки для певних категорій утримуваних осіб доцільно вживати, але не позбавляючи останніх доступу до свіжого повітря.

Під час візиту Європейського комітету до України 10 – 26 вересня 2000 року, у своїй доповіді [СРТ/Inf (2002) 23] уже рекомендував вжити заходів, щоб усі камери у підрозділах міліції були обладнані системою вентиляції для забезпечення доступу утримуваних до свіжого повітря.

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України).

6. У порушення вимог пункту 17 розділу VI Інструкції у Коростенському районному управлінні поліції не обладнано кімнату для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками, у зв'язку з чим такі побачення проводяться в службових кабінетах працівників.

Європейський комітет у 21-ій Загальній доповіді [СРТ/Inf (2011) 28] наголошує на питанні доступу до адвоката під час тримання в підрозділі поліції та на необхідності проведення зустрічі адвоката із затриманою особою у приватному порядку, віч-на-віч для того, щоб затримана особа відкрито говорила яким чином з нею поводяться. Європейський комітет не вбачає жодної необхідності відступати від принципу конфіденційності зустрічей між адвокатом і зацікавленою особою.

7. Згідно інформації, отриманої від Координаційного центру з надання правничої допомоги, встановлено, що у порушення вимог частини 4 статті 213 Кримінального процесуального кодексу України, пункту 2 Порядку інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363, службові особи районного управління поліції в багатьох випадках не забезпечують негайного повідомлення Північного міжрегіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги (далі – міжрегіональний центр) про факти затримання осіб, зокрема:

про затримання [REDACTED] 19.04.2023 о 21 годині 00 хвилин міжрегіональний центр повідомлено лише 20.04.2023 о 01 годині 46 хвилин, тобто через **04 годин 46 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 02.05.2023 о 19 годині 05 хвилин міжрегіональний центр повідомлено цього ж дня о 23 годині 37 хвилин, тобто через **04 години 32 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 06.06.2023 о 11 годині 46 хвилин міжрегіональний центр повідомлено цього ж дня о 15 годині 11 хвилин, тобто через **03 години 35 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 30.12.2023 о 22 годині 40 хвилин міжрегіональний центр повідомлено лише 31.12.2023 о 01 годині 55 хвилин, тобто через **03 години 15 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 24.08.2023 о 04 годині 00 хвилин міжрегіональний центр повідомлено цього ж дня о 07 годині 13 хвилин, тобто через **03 години 13 хвилин**;

про затримання [REDACTED] 04.02.2023 о 16 годині 35 хвилин міжрегіональний центр повідомлено цього ж дня о 19 годині 38 хвилини, тобто через **03 години 03 хвилини**;

про затримання ██████████ 26.11.2023 о 19 годині 25 хвилин міжрегіональний центр повідомлено цього ж дня лише о 22 годині 25 хвилин, тобто через **03 години 00 хвилин**.

Зазначені факти свідчать про не виправдане затягування забезпечення та реалізації затриманим особам права на захист.

Окрім цього, Європейський комітет у пункті 41 Дванадцятій Загальній доповіді [CPT/Inf (2002) 15] наголошує, що небезпека залякувань і фізичної жорстокості по відношенню до затриманої особи є найбільшою у час відразу по взятті її під варту. Отже, можливість затриманих залучити адвоката саме у цей проміжок часу становить додаткову гарантію від жорстокого поводження.

Факти порушень прав затриманих на доступ підозрюваного до захисника також вже знайшли своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини (справа Салдуз проти Туреччини), який також відзначав «особливу вразливість обвинуваченого на ранніх етапах провадження, коли він одночасно постає перед стресовою ситуацією і дедалі складнішим кримінальним законодавством».

Така ситуація може призвести до заяв проти України до Європейського суду з прав людини про порушення статті 3 Конвенції та призначення виплат значної суми коштів, як компенсації за моральну шкоду.

Порушення права на життя (стаття 3 Загальної декларації прав людини, стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

8. Всупереч вимог Кодексу цивільного захисту України в районному управлінні поліції відсутнє повноцінне укриття для захисту в особливий період.

Таким чином, відвідувачі, затримані особи та працівники поліції, які перебувають у Коростенському районному управлінні поліції, піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними під час повітряної тривоги, обумовленої військовою агресією РФ проти України.

9. Відповідно до статті 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», домедична допомога – невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи.

Також Порядком підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 № 1115, передбачено, що кожна особа, яка пройшла відповідну підготовку має отримати посвідчення про підготовку з надання домедичної допомоги встановленого зразка (додаток 1).

Однак під час спілкування із працівниками Коростенського районного управління поліції, останні не змогли підтвердити наявність посвідчення про підготовку з надання домедичної допомоги.

Інші порушення.

10. Також, у ході відвідування виявлені факти неналежного ведення журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених, (додаток 7 Інструкції) не завжди вноситься дата доставляння, прибуття до органу (підрозділу) поліції (графа 2) та інформація про ужиті стосовно доставленої особи заходи (складання протоколу, відібрання пояснення тощо).

Європейський комітет у Другій Загальній доповіді [СРТ/Inf (92) 3]) зазначив, що однією із додаткових гарантій запобіганню жорстокого поводження є повне досьє, фіксація всіх аспектів, що пов'язана із затриманими особами та відображення усіх заходів, яких було вжито по відношенню до затриманої особи.

11. Окрім того, при вивченні протоколів про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину в окремих випадках встановлено суттєві порушення щодо їх відповідності вимогам кримінального процесуального законодавства.

Так, у порушення статті 104 Кримінально процесуального кодексу України службові особи районного управління поліції у протоколах про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, не зазначають інформацію щодо місця проведення процесуальної дії.

Зокрема, відсутнє місце проведення процесуальної дії у протоколах про затримання [REDACTED]

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Головному управлінню Національної поліції в Житомирській області:

1.1. Забезпечити зберігання відеозаписів з камер відеоспостереження у Коростенському районному управлінні поліції не менше 30 діб;

1.2. Підтвердити наявність посвідчень про підготовку з надання домедичної допомоги у працівників Коростенського районного управління поліції.

2. Коростенському районному управлінню поліції Головного управління Національної поліції в Житомирській області:

2.1. Забезпечити функціонування кімнати для проведення слідчих дій обладнана системою відеоспостереження, для забезпечення фіксації всіх дій із затриманими;

2.2. Обладнати чергову частину холодильним обладнанням для зберігання продуктів харчування;

2.3. Забезпечити утримуваних осіб доступом до питної води належної якості та провести санітарно-мікробіологічне дослідження проточної води;

2.4. Забезпечити доступ утримуваних осіб до свіжого повітря через можливість відкриття вікна;

2.5. Забезпечити функціонування кімнати для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками;

2.6. Забезпечити негайне повідомлення центрів з надання безоплатної правничої допомоги про факти затримання осіб;

2.7. Обладнати укриття для захисту в особливий період відповідно до національного законодавства;

2.8. Дотримуватись вимог статті 104 Кримінально процесуального кодексу України в частині фіксації у протоколах інформації щодо місця проведення процесуальної дії.

Додаток: Фотознімки до звіту на 3 арк. в 1 прим;

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст відділу інспектування
об'єктів контролю в правоохоронних,**

судових органах та військових формувань

Департаменту з питань реалізації

національного превентивного механізму

Секретаріату Уповноваженого Верховної

Ради України з прав людини

Павло ПОТАПОВИЧ

ФОТОЗНІМКИ ДО ЗВІТУ

Фото 1

Фото 2

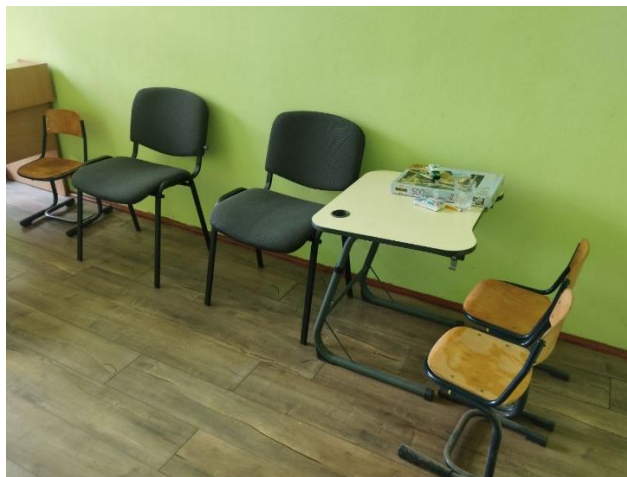
Фото 3

Фото 4

Фото 5

Φοτο 6

Φοτο 7

